

Zakład Pielęgniarstwa Pediatrycznego
Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu AM w Lublinie
Pediatric Nursing Department Faculty
of Nursing and Health Sciences Medical University in Lublin
p.o. kierownika: dr n. przyr. Krystyna Bernat

IRENA TYMECKA, EDYTA WÓJTOWICZ

Mother's difficulties of keeping lactation during child's disease

Trudności matek w utrzymaniu laktacji podczas choroby dziecka

WSTĘP

Wzrost zainteresowania karmienia piersią w ciągu ostatniego dwudziestolecia spowodowała intensywny rozwój wiedzy o laktacji. Wiedza ta wymaga znajomości wielu zagadnień – nie tylko z fizjologii, ale także endokrynologii, immunologii, mechaniki ssania oraz psychologii. U współczesnych kobiet karmienie piersią nie jest już tylko naturalnym odruchem będącym konsekwencją ciąży i porodu. Laktacja jest procesem dość skomplikowanym, obecnie znamy już szereg czynników stymulujących ten proces, ale też czynników utrudniających i hamujących [4, 5, 6].

Współczesna wiedza jest zgodna, że najlepszym pożywieniem dla chorego niemowlęcia jest mleko matki. Uznawane jest ono nie tylko za pożywienie, ale także za najlepszy lek [2].

Karmienie naturalne chorych niemowląt w oddziałach szpitalnych jest ciągle zbyt mało oczywiste i częste [1, 3]. Jest niedoceniane, zarówno przez matki chorych dzieci (zbyt łatwo rezygnują i poddają się trudnościom), jak i personel [1, 6]. Z drugiej strony choroba dziecka jest jednym z czynników najbardziej stresujących i hamujących laktację. Stres może być tak silny, że czasami blokuje całkowicie laktację. „Zespół braku pokarmu” wymaga szybkiej diagnozy i interwencji. Dla odbudowania prawidłowej laktacji konieczna jest pomoc i wsparcie personelu leczącego i pielęgnującego chore niemowlę. W tej sytuacji określenie „pacjent pediatryczny” to podwójny pacjent (dziecko + matka) ma szczególne uzasadnienie. Właściwa pomoc personelu wymaga jednak dużej wiedzy m.in. nt. mechanizmów laktacji oraz ogromnej cierpliwości i konsekwencji. Zbyt często decyzja o dokarmianiu i dopajaniu niemowlęcia jest przedwczesna i podejmowana jako jedyna interwencja po stwierdzeniu „braku pokarmu” [1, 6].

Celem pracy było poznanie i przeanalizowanie trudności jakie mają matki w utrzymaniu laktacji i karmienia naturalnego podczas choroby niemowlęcia.

MATERIAŁ I METODA

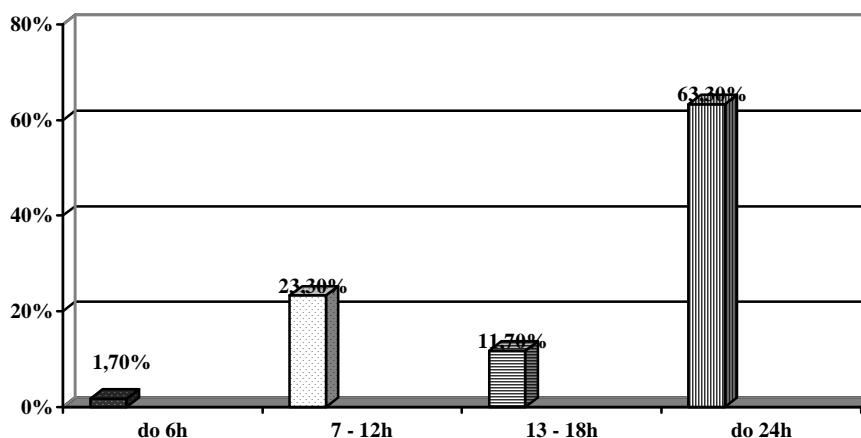
Badaniami objęto 60 matek, które przebywały z chorymi niemowlętami w szpitalu i podawały, że karmią swoje dzieci w sposób naturalny. Wszystkie dzieci badanych matek były niemowlętami (95,0% było w I półroczu życia, 5,0% w III kw. ż.). Niemowlęta były hospitalizowane z powodu chorób infekcyjnych, wad wrodzonych oraz chorób układu krążenia i hiperbilirubinemii. Prawie 80% tych dzieci nie były nigdy wcześniej hospitalizowane. badana grupa matek w zdecydowanej większości (95,0%) przebywała na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym, tylko 1 z matek aktualnie pracowała.

Badania przeprowadzono w 2002 roku, w DSK w Lublinie i Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie.

Wykorzystano kwestionariusz wywiadu, obserwację wg „Kart Karmienia Piersią” autorstwa K. Mikiel-Kostyry oraz dokumentację dziecka.

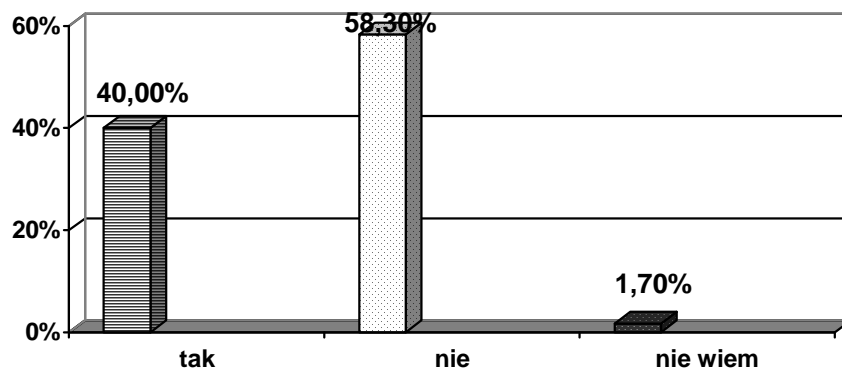
WYNIKI BADAŃ I ICH OMÓWIENIE

Podstawowy warunek do tego, aby karmienie piersią mogło być kontynuowane przez matki w czasie hospitalizacji dziecka to możliwość stałego przebywania ze sobą: matki i dziecka. zapytano więc matki, czy mają tę możliwość i jak długo (godzin na dobę) przebywają w szpitalu ze swoimi chorymi dziećmi (ryc. 1).

Ryc. 1. Czas przebywania (h/db) matki z dzieckiem w szpitalu (wg wyp. matek)

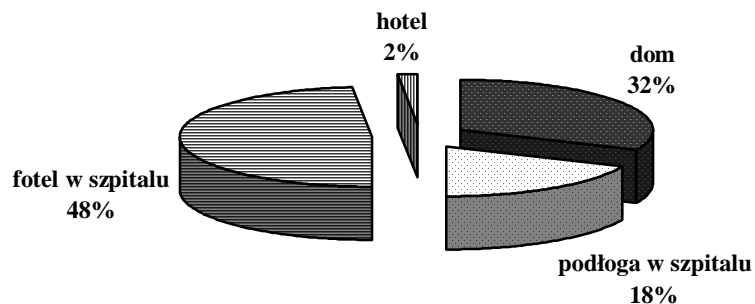
Najwięcej matek (63,3%) podało, że przebywały razem z dzieckiem prawie przez całą dobę (wyłączając czas na posiłki i zaspokojenie potrzeb fizjologicznych). Wydaje się więc, że szpital organizacyjny spełnia ten podstawowy warunek utrzymywania karmienia naturalnego jakim jest możliwość pobytu w szpitalu dziecka razem z matką. Ale to nie wszystko. Dla utrzymania laktacji matka powinna właściwie odżywiać się i uzupełniać płyny. Po przedstawieniu matkom kryteriów pełnowartościowej diety w czasie laktacji zapytano matki, czy odżywiają się zgodnie z tymi zasadami (ryc. 2).

Ryc. 2. Odżywianie się badanych matek zgodnie z podanymi kryteriami (wyp. matek)

Z ryciny 2 wynika, że ponad połowa (58,3%) badanych matek nie odżywia się zgodnie z zasadami żywienia matek karmiących. Podstawowy argument na błędy w żywieniu jaki podawały matki to: „nie mam warunków i możliwości” (cyt. bad. własne).

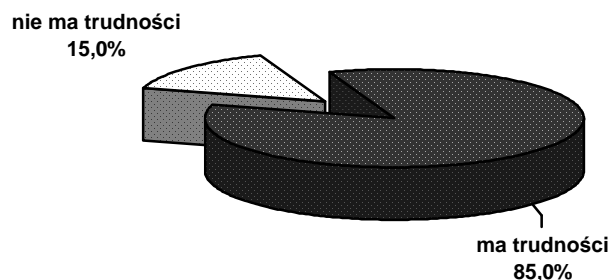
Ilość i jakość snu i wypoczynku ma duże znaczenie dla przebiegu laktacji. Zapytano więc matki, gdzie wypoczywają i śpią podczas hospitalizacji dziecka (ryc. 3).

Ryc. 3. Miejsce i forma wypoczynku matek karmiących (wg wyp. badanych)

Jak wynika z ryc. 3 prawie połowa badanych matek stwierdziła, że spędza noce w szpitalu, śpiąc przy dziecku w fotelu. Aż 18,3% przyznało się do nocowania w szpitalu na podłodze i to w ukryciu przed personelem (dysponuje jedynie swoim kocem lub materacem). Tylko 1 matka korzystała z hotelu dla matek (miejsca były odpłatne, ceny według matek – wygórowane, złe warunki sanitarne).

Stres spowodowany chorobą dziecka, pobyt w szpitalu jest potencjalnym zagrożeniem dla procesu laktacji. Przeanalizowano więc wypowiedzi matek dotyczące trudności w karmieniu piersią podczas choroby i hospitalizacji dziecka (ryc. 4).

Ryc. 4. Trudności matek w utrzymaniu laktacji podczas choroby dziecka (wg wyp. matek i obserwacji karmienia)

Uzyskane od matek informacje uzupełniono danymi uzyskanymi z obserwacji matek podczas karmienia dziecka. Jak wynika z powyższego zdecydowana większość (85,0%) matek miała trudności w podtrzymywaniu laktacji i karmieniu dzieci. Główne przyczyny i źródła tych trudności to:

- stres, zmęczenie, lęk o zdrowie dzieci,
- zakaz spożywania pokarmów i napojów w oddziale,
- brak intymności i ciasnota sal chorych,
- brak łóżek i foteli dla matek,
- niemożność utrzymania właściwej higieny,
- brak pomocy ze strony personelu, brak zainteresowania utrzymaniem karmienia naturalnego.

Rzadziej matki podawały takie przyczyny jak: dziecko nie chce ssać, mam za mało pokarmu i dziecko jest głodne, dziecko ma trudności w ssaniu i oddychaniu.

Po przeanalizowaniu dokumentacji dziecka (zeszyt karmień) oraz wypowiedzi matek stwierdzono, że tylko 40,0% spośród badanych matek karmiło swoje niemowlę wyłącznie piersią (dzieci badanych matek były niemowlętami: 95,0% z nich było w wieku od 1 do 6 miesiąca życia). Pozostałe 60,0% matek podawała, że ich dzieci były dopajane i dokarmiane mieszankami mlecznymi (które nie były mieszankami leczniczymi). Dokarmianie mieszankami mlecznymi nie było uzasadniane względami medycznymi.

WNIOSKI

1. Zdecydowana większość badanych matek (85,0%) miała trudności w utrzymaniu laktacji podczas choroby i hospitalizacji dziecka.
2. Pojawiające się trudności w karmieniu piersią chorych niemowląt związane były w znacznej mierze z organizacją opieki i warunkami szpitala. W nieco mniejszym stopniu wynikały ze strony matek (stres, niewygoda, złe odżywianie), a w najmniejszym stopniu ze strony dzieci (zaburzone ssanie, brak łaknienia, zaburzenia oddychania).

STRESZCZENIE

Celem pracy było poznanie trudności jakie mają matki w utrzymaniu karmienia naturalnego podczas choroby dziecka.

badaniami objęto 60 matek karmiących, przebywających ze swoimi chorymi dziećmi w szpitalu. Wykorzystano kwestionariusz wywiadu, który uzupełniono obserwacją wg Kart autorstwa Mikiel-Kostyry. Badania przeprowadzono w 2002 roku w DSK w Lublinie i w Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie.

WYNIKI

Zdecydowana większość (85,0%) badanych matek podała, że ma trudności w utrzymaniu laktacji podczas choroby dziecka. Źródła tych trudności to:

- ze strony dziecka: obniżone łaknienie, zaburzenia ssania i oddychania,
- ze strony matki: stres, zmęczenie, brak snu i możliwości właściwego odżywiania się,
- ze strony oddziału pediatrycznego: organizacja opieki nie sprzyjająca karmieniu naturalnemu, brak dostatecznego zainteresowania i wsparcia ze strony personelu (zbyt częste dopajanie i dokarmianie niemowlęcia – bez uzasadnienia medycznego).

SUMMARY

The aim of this study was to recognize problems of keeping breast feeding during child's disease.

The study was carried out among 60 mothers, stayed with children in The Children's Hospitals in Lublin and The Children's Memorial Health Institute in Warsaw in year 2002. The study was carried out on the basis of author's questionnaire interview complete observation questionnaire, autorship of Mikiel – Kostyra.

The result showed that, the majority (85%) of mothers had different difficulties of keeping lactation during child's disease.